

De Circulaire Stad

Visie en beleid 2030

Uitvoeringsstrategie 2021 - 2024

gemeente harderwijk

Oplegger

Voor u ligt de uitwerking van de Circulaire Stad. Dit document bestaat uit twee onderdelen:

- **A: Visie en beleid 2030**
- **B: Uitvoeringsstrategie 2021-2024**

Het vertrekpunt van dit document is de duurzaamheidsvisie, die op 2 juli 2020 door de raad is vastgesteld. De basis van de visie bestaat uit de mondiale Sustainable Development Goals die vertaald zijn naar vier lokale pijlers; circulariteit, bio-diversiteit, klimaatadaptatie en energietransitie. Samen vormen de pijlers de integrale visie op duurzaamheid voor de gemeente Harderwijk. Zoals benoemd in de duurzaamheidsvisie bestaat circulariteit uit vier themagebieden. In de eerste jaren van de uitvoering van het beleid ligt de focus op materialen en VANG. De deel-economie en de service-economie komen aan de orde wanneer initiatieven zich voordoen. Daarnaast heeft het college op 15 december 2020 de uitvoeringsagenda duurzaamheid vastgesteld. In de duurzaamheidsagenda zijn circulaire projecten opgenomen.

Proces pijler circulariteit

- In 2019 is een start gemaakt met de pijler circulariteit. In de infographic van de Circulaire Stad (bijlage A) worden de stappen beschreven hoe het circulaire beleid tot stand is gekomen.
- In juni 2020 is het onderzoek “Circulair Harderwijk” (bijlage B) afgerond. In dit onderzoek is een 0-meting (bijlage C) gedaan waarin gekeken is naar welke materialen Harderwijk in komen en welke afvalstromen Harderwijk weer uitgaan. Tevens is er met verschillende Harderwijkse ondernemers en andere stakeholders gesproken om gezamenlijk de circulaire kansen voor Harderwijk in kaart te brengen.
- In november 2020 zijn de resultaten uit het rapport en de mogelijke scenario’s besproken met het college. In maart 2021 is er een werksessie geweest met de commissie beleid algemeen waarin gevraagd is waar de gemeente Harderwijk de komende jaren haar focus op moet gaan leggen, met als doel om in 2050 een circulaire gemeente te zijn.
- In mei 2021 is het online stadsgesprek geopend voor de inwoners van Harderwijk (bijlage D). Daarin is gevraagd hoe de Harderwijkers naar de circulaire economie kijken en wat zij kunnen doen om de afvalberg te verminderen.
- De input van bovenstaande processtappen heeft geleid tot de uitwerking van de Circulaire Stad. Het document bestaat uit 2 delen. In het eerste deel wordt er beschreven welke visie Harderwijk heeft op circulariteit en welke doelen zij zichzelf stelt. Hierin wordt het beleid voor 2030 beschreven met een doorkijk naar 2050. Het tweede deel geeft de kaders weer waaruit toekomstige projecten worden geïnitieerd om invulling te geven aan de circulaire doelen.
- Ter kennisname vindt u in bijlage E de projecten voor 2021-2024. Deze projecten worden toegevoegd aan het uitvoeringsprogramma duurzaamheid.

Inhoud

Oplegger

A. Visie en beleid 2030	5
B. Uitvoeringsstrategie 2021-2024	10
1. Gemeente als voorbeeld	11
2. Bouwsector	12
3. Ondernemers	13
4. Inwoners	14

Bijlagen

Bijlage A: Infographic De Circulaire Stad

Bijlage B: Rapport Circulair Harderwijk

Bijlage C: Materiaalstroomanalyse

Bijlage D: Resultaten uit het online stadsgesprek

Bijlage E: Projectoverzicht

A. Visie en beleid 2030

Onze aarde is een gesloten ecosysteem. Dat betekent dat er er niet oneindig veel capaciteit is om door mensen veroorzaakte veranderingen op te vangen of om grondstoffen te verschaffen voor de behoeften. Bronnen waar wij in ons dagelijks leven afhankelijk van zijn voor ons voedsel, producten en de gebouwde omgeving raken uitgeput en daar beginnen we de negatieve impact van te ervaren.

De consumptie van deze grondstoffen gaat gepaard met uitstoot van CO2 en stikstof, verlies van biodiversiteit en landgebruik. In huidige tijden waar de grenzen van de draagkracht van de planeet steeds duidelijker worden gevoeld (denk aan de klimaatzaak, de stikstofkwestie en de PFAS problematiek), is duurzame en toekomstbestendige groei daarom essentieel.

De huidige lineaire economie is een systeem waarin we grondstoffen aan de aarde onttrekken, hiervan een product maken, deze gebruiken en vervolgens weer weggooien. In dit systeem raken grondstoffen hun waarde kwijt, omdat kringlopen van grondstoffen niet gesloten worden. In een wereld waar grondstoffen steeds schaarser worden, is daarom van belang dat we de kringlopen gaan sluiten en daardoor waarde behouden en zelfs kunnen creëren: de Circulaire Economie.

De lineaire economie een onhoudbaar systeem

De circulaire economie een systeem zonder afval

Wat is een circulaire economie?

De circulaire economie is een economisch systeem waarin geen afval meer bestaat en waar grondstoffen worden hergebruikt. Een circulaire economie kenmerkt zich door:

- Slimmer ontwerpen - met minder grondstoffen en gericht op hergebruik
- Bewust gebruiken - producten gaan langer mee
- Meer en beter hergebruiken - van afval naar grondstof

Grondstoffen zijn materialen die in een proces gebruikt worden om iets te maken of te fabriceren.

- Natuurlijke of primaire grondstoffen zoals olie, gas, erts en steenkool zijn eindige grondstoffen.
- Hernieuwbare grondstoffen zijn materialen die samen gesteld zijn uit biomassa van een levende bron en dat doorlopend kan worden hernieuwd. Voorbeelden zijn hout, katoen, rijst, hennep, stro, etc.

Welke tijdslijn hanteert de Rijksoverheid?

In 2016 kwam de Rijksoverheid met het Rijksbrede programma Nederland Circulair om de economie om te buigen naar een duurzame en volledig circulaire economie in 2050. Het programma omschrijft wat nodig is om zuiniger en slimmer met grondstoffen, producten en diensten om te gaan. De eerste doelen hiervan zijn:

- 2030 - 50% minder verbruik van grondstoffen
Nederland moet in 2030 al 50% minder primaire grondstoffen gebruiken (mineralen, metalen en fossiel).
- 2050 - een economie zonder afval
Een economie zonder afval, waarbij alles draait op herbruikbare grondstoffen.

Voor Harderwijk betekent circulariteit dat we afscheid gaan nemen van de weggooimaatschappij. We focussen ons op waardebehoud van producten en het terugdringen van het gebruik van primaire grondstoffen.

Wat is de visie van de gemeente Harderwijk op de circulaire economie?

- Harderwijk zet maximaal in op het verduurzamen van de bedrijfsvoering en -locaties van binnen Harderwijk gevestigde bedrijven. Zo kunnen deze op hun eigen manier bijdragen aan de circulaire ambities van de gemeente.
- Om circulair materiaalgebruik en de reductie van primair grondstoffen-gebruik te stimuleren wil de gemeente Harderwijk duurzame en circulaire bedrijvigheid aantrekken en faciliteren.
- Harderwijk wil inzetten op een duurzame en circulaire bouwsector die bijdraagt aan het behalen van de nationale ambities omtrent de circulaire economie.
- De gemeente Harderwijk zet maximaal in op het verduurzamen van haar eigen gemeentelijke organisatie door circulair in te kopen en circulair te bouwen. Op die manier inspireert de gemeente haar medewerkers, bedrijven en bewoners en wordt er vanuit de gemeentelijke organisatie kennis gedeeld.
- De gemeente Harderwijk zet zich in om de circulaire economie te laten 'leven' onder haar bewoners. Dit doet ze door het uitleggen en inzichtelijk maken van wat de circulaire economie betekent en biedt daarbij ook handelingsperspectief. Zo kunnen bewoners in hun eigen dagelijks leven bijdragen aan de circulaire economie.

Om de circulaire noodzaak in Harderwijk te bepalen is er een nulmeting voor de huidige situatie opgesteld (bijlage C). Er is inzichtelijk gemaakt welke materiaalstromen Harderwijk binnenkomen en welke afvalstromen Harderwijk weer uitgaan. Voor deze analyse zijn de gegevens uit 2018 gebruikt. Het in kaart brengen van grondstofstromen helpt met het identificeren van aandachtspunten, kansen en belemmeringen in de transitie naar een circulaire stad.

Waar staat de gemeente Harderwijk op het gebied van grondstoffen?

- Bouwmaterialen vormen met bijna 76.000 ton het grootste aandeel van het materiaalgebruik in Harderwijk. Dit bestaat voornamelijk uit beton (80%)
- CO2-uitstoot komt voornamelijk vanuit bedrijven (68%), gevolgd door huishoudens (27%) en de publieke sector (5%).
- Veel afval in Harderwijk is afkomstig uit bedrijvigheid. Een belangrijk onderdeel hiervan is bouw- en sloopafval, dat gegenereerd wordt in stedelijke ontwikkeling en met een grote CO2-uitstoot en verbruik van grondstoffen gepaard gaat.
- De materiaalstroomanalyse laat zien dat er een relatief grote hoeveelheid aan organisch afval is, zowel vanuit bedrijven als uit huishoudens.
- Jaarlijks spoelt Harderwijk 2.636.000 m3 aan water door het riool. De zuivering van dit water gaat gepaard met een CO2-uitstoot van 823.040 kg, net zoveel als de verwarming van 103 huishoudens.
- Het huishoudelijk restafval bestaat ongeveer uit 30% grondstoffen die niet thuishoren in het restafval, zoals GFT, textiel en glas (steekproef 2020).

Welke circulaire doelen gaat de gemeente Harderwijk nastreven?

Harderwijk sluit aan bij de landelijke overheidsdoelen:

- In 2030 50% minder grondstoffen.
- In 2050 100% Circulair.

Om de hoofddoelstelling van de Rijksoverheid concreter te maken zijn er voor Harderwijk subdoelstellingen geformuleerd. Aan de hand van de vijf visielijnen en de resultaten van de 0-meting zijn deze subdoelstellingen bepaald.

2025

- Er draaien 6 nieuwe circulaire startups in de gemeente Harderwijk
- Harderwijk is op het landelijke gemiddelde van voedselverspilling
- Per persoon per jaar hebben we nog maar 30 kg restafval (VANG doelstelling)

2030

- 50% van de Harderwijkse bedrijven werkt op een circulaire werklocatie.
- 50% minder primair grondstoffengebruik in de bouw.
- Het gemeentelijk vastgoed wordt 100% circulair nieuw gebouwd of verbouwd.
- Alle diensten en leveringen worden 100% circulair ingekocht.
- 50% van de inwoners van Harderwijk is actief met de circulaire economie in een of meer rollen in zijn of haar leven.

2050

- 100% van de bedrijven in Harderwijk onderdeel van een circulaire waardeketen.
- Harderwijk 100% circulair.

Welk model hanteert de gemeente Harderwijk om te komen tot een circulaire economie?

Er worden verschillende circulaire strategieën toegepast. Deze strategieën staan benoemd in de zogenaamde R-ladder. Het doel is om steeds hoger op de R-ladder te komen.

Product slimmer gebruiken en maken	R0 - Refuse	Product overbodig maken door van z'n functie af te zien of die met een radicaal ander product te leveren
	R1 - Rethink	Productgebruik intensiveren (bijv. door producten te delen of multifunctionele producten)
	R2 - Reduce	Product efficiënter fabriceren door minder grondstoffen en materialen in het product of in het gebruik ervan
Levensduur verlengen van product en onderdelen	R3 - Re-use	Hergebruik van afgedankt, nog goed product in dezelfde functie door een andere gebruiker
	R4 - Repair	Reparatie en onderhoud van kapot product voor gebruik in zijn oude functie
	R5 - Refurbish	Opknappen of moderniseren van oud product
	R6 - Remanufacture	Onderdelen van afgedankt product gebruiken in nieuw product met andere functie
	R7 - Repurpose	Afgedankt product of onderdelen daarvan gebruiken in nieuw product met andere functie
Nuttig toepassen van materialen	R8 - Recycle	Materialen verwerken tot dezelfde (hoogwaardige) of mindere (laagwaardige) kwaliteit
	R9 - Recover	Verbranden van materialen met energiet terugwinning

Hoe geeft de gemeente Harderwijk concreet invulling aan een circulaire economie?

Om bovenstaande doelen te behalen worden projecten uitgevoerd. Om keuzes te maken tussen de verschillende circulaire projecten, gebruiken we de vier basis-principes zoals ze zijn vastgesteld in de duurzaamheidsvisie:

- Structureer en selecteer initiatieven en projecten op basis van kaderstellende criteria (materiaalimpact, samenwerking en voorbeeldfunctie).
- Focus op aandachtsgebieden grondstoffen en VANG.
- Vergroot de slagkracht door met partijen samen te werken, zoals ondernemers, onderwijs en bewoners.
- Bepaal je rol als gemeente per project en geef daarin het goede voorbeeld.

Hoe komt de gemeente Harderwijk tot een circulaire economie?

Uit het adviesrapport, de collegebijeenkomst en de werksessie met de commissie kwam duidelijk naar voren om een viersporenbeleid te volgen:

1. Een beleid waarin de gemeente een belangrijke voorbeeldrol heeft.
2. Een beleid waarin ruimte moet zijn om met circulaire bouw aan de slag te gaan.
3. Een beleid waarin kennis wordt gedeeld met ondernemers.
4. Een beleid waarin initiatieven met inwoners worden gestimuleerd.

Hoe monitort de gemeente Harderwijk de gemaakte circulaire stappen?

- Door elke 4 jaar een materiaalstroomanalyse uit te voeren om individuele doelstellingen te monitoren en vervolgens een nieuwe uitvoeringsstrategie op te stellen.
- Er vindt jaarlijks door middel van de voortgangsmemo duurzaamheid terugkoppeling plaats over de voortgang van de circulaire projecten.

B. Uitvoeringsstrategie 2021-2024

1. Gemeente als voorbeeld

De gemeente Harderwijk zet maximaal in op het verduurzamen van haar eigen gemeentelijke organisatie door circulair in te kopen en circulair te bouwen. Op die manier inspireert de gemeente haar medewerkers, bedrijven en bewoners en wordt er vanuit de gemeentelijke organisatie kennis gedeeld.

De gemeente ontvangt bewoners en bedrijven in Het Huis van de Stad, bouwt en beheert gemeentelijk vastgoed en grond- weg en waterbouw, geeft grond uit en is een belangrijke werkgever in de regio. Zo heeft de gemeentelijke organisatie binnen de gemeente Harderwijk een belangrijke voorbeeldfunctie voor bedrijven en bewoners. De rol van de gemeente wordt gezien als die van inspirator en aanjager.

Impact

Door zelf het goede voorbeeld te geven met betrekking tot circulariteit zal de gemeente haar bewoners en bedrijven inspireren. Veel Harderwijkse bedrijven hebben aangegeven de gemeente te zien als belangrijk voorbeeld. De gemeente kan opgebouwde kennis gebruiken om bewoners en bedrijven te informeren en ondersteunen als het gaat om circulaire initiatieven en ondernemen. Ook kan de gemeente partijen samenbrengen door kennis en ervaring op het gebied van circulaire economie uit te wisselen.

Doelen

- 2030 - het gemeentelijk vastgoed wordt 100% circulair nieuw gebouwd of verbouwd.
- 2030 - alle diensten en leveringen worden 100% circulair ingekocht.

Resultaten uit het onlinestadsgesprek:

69% van de Harderwijkers staat positief tegenover het idee om minder nieuwe spullen te kopen ten bate van het milieu.

2. Bouwsector

Ambitie/Rol

Harderwijk wil inzetten op een duurzame en circulaire bouwsector die bijdraagt aan het behalen van de nationale ambities omtrent de circulaire economie.

Impact

Bouw- en sloopactiviteiten zijn verantwoordelijk voor 60% van de totale materiaalconsumptie wereldwijd, en voor 50% van het afval in Nederland. Ook in Harderwijk zijn jaarlijks veel bouwmaterialen nodig om te voldoen aan de bouw- en renovatieplannen in de stad. Het gebruik van deze materialen gaat gepaard met een hoge klimaatimpact. De betonketen alleen is verantwoordelijk voor bijna 2% van de Nederlandse nationale emissie. Ook wat betreft werkgelegenheid is de bouw- en sloopsector belangrijk in Harderwijk. Daarnaast blijft deze sector relevant in de constant veranderende stedelijke omgeving. Het verduurzamen van deze activiteiten zal dus nu en in de toekomst leiden tot verminderde klimaatimpact.

Doelen

- 2030 - 50% minder primair grondstoffengebruik in de bouw.

Resultaten uit het onlinestadsgesprek:

83% van de ondervraagden zou gebruik maken van een bouwdepot met tweedehands materialen.

3. Ondernemers

Ambitie/Rol

Harderwijk zet maximaal in op het verduurzamen van de bedrijfsvoering en -locaties van de binnen Harderwijk gevestigde bedrijven. Zo kunnen deze op hun eigen manier bijdragen aan de circulaire ambities van de gemeente. Ook wil de gemeente Harderwijk duurzame en circulaire bedrijvigheid aantrekken.

Impact

Hier ligt een kans om goede voorbeelden een podium te bieden en zo anderen te inspireren. De gemeente kan een stimulerende rol spelen door bedrijven te informeren over de noodzaak van de transitie naar een circulaire economie, door ondernemers op circulaire kansen te wijzen en door deze te faciliteren.

Het stellen van circulaire ambities betekent niet alleen verduurzaming van reeds in Harderwijk gevestigde bedrijven. Het vraagt ook om het aantrekken van innovatieve bedrijven die circulaire processen en technologieën meenemen in hun primaire processen. Circulaire innovatie kan nieuwe bedrijvigheid opleveren voor de gemeente Harderwijk.

Doelen

- 2025 - Harderwijk is op het landelijke gemiddelde van voedselverspilling.
- 2025 - Er draaien 6 nieuwe circulaire startups in de gemeente Harderwijk.
- 2030 - 50% van de Harderwijkse bedrijven werkt op een circulaire werklocatie.
- 2050 - 100% van de bedrijven in Harderwijk onderdeel van een circulaire waardeketen.

Resultaten uit het onlinestadsgesprek:

96% van de ondervraagden vindt dat producenten verplicht moeten worden om artikelen zo te ontwerpen dat ze gerepareerd kunnen worden.

4. Inwoners

Ambitie/Rol

De gemeente Harderwijk zet zich in om de circulaire economie te laten 'leven' onder haar bewoners. Dit doet ze door het uitleggen en inzichtelijk maken van wat de circulaire economie betekent. Zo kunnen bewoners in hun eigen dagelijks leven bijdragen aan de circulaire economie.

Impact

Omdat het stimuleren van lokale kringlopen een belangrijk onderdeel is van de circulaire economie, is het belangrijk om, naast bedrijven en de gemeentelijke organisatie, ook de kleine 50.000 inwoners van gemeente Harderwijk te betrekken bij de transitie naar een circulaire economie.

Dit kunnen we doen door inwoners te informeren over de circulaire economie, ze een podium te bieden en initiatieven te stimuleren die elkaar versterken.

Doelen

- 2025 - Harderwijk is op het landelijke gemiddelde van voedselverspilling.
- 2025 - Per persoon per jaar hebben we nog maar 30 kg restafval (VANG doelstelling).
- 2030 - 50% van de inwoners van Harderwijk is actief met de circulaire economie in een of meer rollen in zijn of haar leven.

Resultaten uit het onlinestadsgesprek:

Meer dan 80% van de Harderwijkers heeft in 2020 iets tweedehands gekocht.

Bijlagen

Bijlage A: Infographic De Circulaire Stad

Bijlage B: Rapport Circulair Harderwijk

Bijlage C: Materiaalstroomanalyse

Bijlage D: Resultaten uit het online stadsgesprek

Bijlage E: Projectoverzicht

